

امکان سنجی توسعه آموزش عالی

ویژه افراد کم توان ذهنی در ایران

آنچه معلمان در مورد دانش آموزان استثنایی باید بدانند؟

مؤلفین

رقیه خدمت پذیر

کارشناس ارشد برنامه ریزی آموزشی، آموزش و پرورش استان مازندران
شهرستان تنکابن

رضوانه رادمند

کارشناس ارشد برنامه ریزی آموزشی، آموزش و پرورش استان مازندران
شهرستان تنکابن

کبری علیجان زاده

کارشناس ارشد برنامه ریزی آموزشی، آموزش و پرورش استان مازندران
شهرستان چالوس

- سرشناسه : خدمت پذیر، رقیه، ۱۳۴۷-
عنوان و نام پدیدآور: امکان سنجی توسعه آموزش عالی ویژه افراد کم توان ذهنی در ایران. آنچه معلمان در مورد دانش آموزان استثنایی باید بدانند؟
مشخصات نشر : ساری: علیم نور، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری : ۱۳۵ص: جدول، نمودار
شابک : 978-600-7341-55-1
وضعیت فهرست نویسی: فیبای مختصر
یادداشت : فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir>
قابل دسترسی است
یادداشت : واژه نامه
یادداشت : کتابنامه
شناسه افزوده : رادمنند، رضوانه، ۱۳۵۸ -
شناسه افزوده : علیچان زاده، کبری، ۱۳۵۲ -
شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۱۰۵۲۹

فهرست منابع

- ۱- امکان سنجی توسعه آموزش عالی ویژه افراد کم توان ذهنی در ایران
آنچه معلمان در مورد دانش آموزان استثنایی باید بدانند؟
۲- رقیه خدمت پذیر، رضوانه رادمنند، کبری علیچان زاده
۳- سیده فاطمه فضلی سید محله
۴- شهریانلو فرخی
۵- رقیه خدمت پذیر
۶- علی گل افشانی
۷- ۵۰۰ نسخه
۸- علیم نور
۹- پیشگام
۱۰- ۱۳۹۴
۱۱- ۱۵۰۰۰ ریال

تمامی حقوق این اثر متعلق به ناشر و مولف بوده است. (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است)
مرکز بخش: ساری - میدان امام - بلوار دانشگاه - پایین تر از حوزه هنری - کوچه گل ترگس - جنب چاپ مازند گستر

۰۱۱۳۳۲۷۳۸۷-۰۹۱۱۲۵۵۹۸۴۴

شابک: ۳-۴۸-۷۳۴۱-۶۰۰-۹۷۸ ISBN: 978-600-7341-48-3 ♦

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیش‌گفتار مولفین	۸
سخن ناشر	۱۲

بخش اول: مفاهیم و کلیات

آنچه در مورد دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی باید بدانیم؟

مقدمه	۲۲
اهمیت و ضرورت	۲۳
تعاریف اصطلاحات	۲۴
آموزش در دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی	۲۵
سوالات	۲۹
کودک استثنایی	۳۰
آموزش استثنایی در جهان	۳۰
آموزش و پرورش استثنایی در فرانسه	۳۵
آموزش و پرورش استثنایی در آمریکا	۳۶
آموزش و پرورش استثنایی در اتریش	۳۷
آموزش و پرورش استثنایی در ایران	۳۸
جایگاه آموزش و پرورش استثنایی در ایران	۳۹
وضعیت آموزش و پرورش کودکان استثنایی (کم‌توان ذهنی) در ایران	۴۰
منشور رشد و ارتقای آموزش و پرورش استثنایی	۴۱
نگاهی به تحولات آموزش و پرورش استثنایی در ایران	۴۱
تدوین و بازنگری آیین‌نامه‌ها و شیوه‌نامه‌های مربوط به آموزش و پرورش	۴۲
گزارش بازدید کارشناسان یونیسف از آموزش و پرورش استثنایی در ایران	۴۲
برنامه‌های سازمان آموزش و پرورش استثنایی	۴۳
طبقه‌بندی کودکان کم‌توان ذهنی	۵۰
دانش‌آموز استثنایی	۵۱
دانش‌آموز آسیب‌دیده بینایی	۵۲

۵۲.....	دانش آموز آسیب دیده شنوایی
۵۲.....	دانش آموز چند معلولیتی
۵۳.....	دانش آموز کم توان ذهنی
۵۳.....	دانش آموز دیر آموز
۵۴.....	سرپرست آموزشی
۵۷.....	آموزش و پرورش تلفیقی - فراگیر
۵۸.....	واحد آموزشی تلفیقی - فراگیر
۵۹.....	مزایای آموزش تلفیقی - فراگیر
۵۹.....	اقدامات انجام شده در جهت توسعه و گسترش آموزش و پرورش تلفیقی
۵۹.....	سازماندهی
۶۱.....	دوره پیش از دبستان
۶۱.....	اهداف دوره پیش از دبستان
۶۲.....	ساختار آموزشی دوره پیش از دبستان
۶۳.....	دوره ابتدایی
۶۴.....	دوره اول متوسطه پیش حرفه‌ای
۶۵.....	دوره دوم متوسطه حرفه‌ای
۶۷.....	راهکارهای اجرایی ساختار جدید آموزشی در آموزش و پرورش استثنایی
۷۱.....	رشته‌های مهارتی در دوره متوسطه حرفه‌ای
۷۲.....	نتیجه‌گیری

بخش دوم: برنامه درسی

آموزش عالی دانش آموزان کم توان ذهنی

آنچه معلمان مدارس استثنایی در مورد روش‌هایی تدریس باید بدانند؟

۷۶.....	مقدمه
۷۶.....	توسعه آموزش‌های حرفه‌ای خاص دانش آموزان با کم توانی ذهنی
۷۶.....	توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کار دانش برای دانش آموزان استثنایی
۷۶.....	تدوین رشته‌های مهارتی با رویکرد پودمانی
۷۷.....	پودمان
۷۸.....	رویکرد حاکم بر برنامه‌ریزی به روش پودمانی
۷۹.....	هدف کلی آموزش مهارتی به روش پودمانی

۷۹	ویژگی‌های برنامه ریزی بودمانی
۸۰	سنجش و ارزشیابی تحصیلی دانش‌آموزان استثنایی
۸۱	آموزش‌های کاربردی در آموزش و پرورش استثنایی
۸۲	برنامه درسی
۸۲	برنامه درسی کارکردی
۸۴	اهمیت و ضرورت برنامه درسی کارکردی
۸۸	هشت حیطه برنامه درسی کارکردی
۸۸	برنامه درسی عمومی
۸۹	ضرورت دسترسی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه به برنامه درسی عمومی
۹۰	چگونگی دسترسی به برنامه درسی عمومی
۹۱	انطباق‌سازی برنامه درسی
۹۳	تعدیل برنامه درسی
۹۶	شرایط دسترسی به برنامه درسی عمومی
۹۷	زندگی مستقل و دیدگاه شیوه‌ها را پوشینوری
۹۸	محتوای آموزشی زندگی مستقل آموزش
۱۰۰	مهارت اجتماعی در کم‌توانان ذهنی
۱۰۰	هدف از آموزش مهارت‌های اجتماعی
۱۰۳	آموزش عالی دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی
۱۰۵	نگرش جامعه نسبت به افراد استثنایی
۱۰۷	برابری فرصت‌ها و حقوق دانش‌آموزان استثنایی
۱۰۸	ویژگی‌های ذهنی کودکان عقب‌مانده ذهنی آموزش‌پذیر
۱۰۹	اصول آموزش و پرورش کودکان عقب‌مانده ذهنی آموزش‌پذیر
۱۱۱	نحوه آموزش دانش‌آموزان عقب‌مانده ذهنی آموزش‌پذیر
۱۱۳	ویژگی‌های معلمان دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی
۱۱۵	آنچه معلمان مدارس استثنایی در مورد روش‌هایی تدریس باید بدانند؟
۱۱۸	پژوهش‌های انجام شده
۱۲۵	پیشنهادهای کاربردی
۱۲۸	نتیجه‌گیری دو بخش
۱۲۹	فهرست منابع و مأخذ

پیشگفتار مؤلفین

امروزه همه کشورهای جهان به آموزش و پرورش استثنایی به عنوان یک ضرورت فرهنگی و اجتماعی می نگرند و بخش قابل توجهی از امکانات آموزش و پرورش عمومی آن‌ها به کودکان و دانش‌آموزان استثنایی اختصاص می یابد. در راستای توسعه عدالت اجتماعی و هم چنین هم سویی با قوانین بین المللی در نظام‌های آموزشی سایر کشورهای جهان و بر اساس مصوبه شورای عالی آموزش و پرورش، سازمان آموزش و پرورش استثنایی اقدام به ایجاد و راه اندازی دوره های راهنمایی تحصیلی پیش حرفه‌ای و متوسطه حرفه‌ای نموده است تا توانایی‌های بالقوه این گروه از دانش‌آموزان را بالفعل نماید. با توجه به این امر مدارس باید به آموزش مهارت‌های تحصیلی، مهارت‌های زندگی و مهارت‌های اجتماعی و ارتباطی در بافت طبیعی جامعه بپردازند و پیشنهاد می شود این روند بعد از اتمام دوره متوسطه حرفه‌ای متوقف نشود و در سطح آموزش عالی ادامه یابد.

چرا که با ارائه این خدمات، توانایی افراد کم توان ذهنی در ابعاد آموزشی، فرهنگی و اجتماعی افزایش می‌یابد و این افراد می‌توانند به عنوان یک شهروند مشارکت کامل اجتماعی داشته و نقش خود را در جامعه ایفا نمایند. هدف از آموزش عالی برای افراد کم توان ذهنی شاد زیستن، و دست یافتن به سازگاری مطلوب و احساس تعلق به جامعه، استقلال در زندگی شخصی و حضوری فعال در جامعه می‌باشد. تاسیس دوره‌های راهنمایی پیش حرفه‌ای و متوسطه حرفه‌ای مایه امیدواری بسیاری از والدین گردیده است و زمینه احقاق حقوق شهروندی و آموزشی بسیاری از دانش‌آموزان کم توان ذهنی را فراهم آورده است و هر گونه تلاشی در اعتدال و افزایش ثمر بخشی آن، امیدها را دو چندان و اعتماد به نفس و انگیزه‌ها را افزون می‌نماید. امروزه در همه ی کشورها ارائه خدمات آموزشی به افراد کم توان ذهنی به عنوان بخشی از حقوق این افراد و نیز مسئولیت‌های مدنی جوامع محسوب می‌شود. طبق شعار یونسکو آموزش برای همه از جمله کودکان استثنایی یک حق است.

به همین دلیل امروزه در ادبیات آموزش و پرورش کودکان استثنایی بیشتر از این که در خصوص ضرورت این آموزش‌ها بحث شود لازم است درباره‌ی مدت تحت تعلیم رسمی قرار گرفتن و نیز محتوای آموزش‌ها، پژوهش صورت گیرد. در سیستم آموزش و پرورش کودکان استثنایی ایران نیز طی سال‌های گذشته تحولات گسترده‌ای جهت ارائه خدمات آموزشی به افراد کم توان ذهنی صورت گرفته است از جمله می‌توان به توسعه‌ی دوره‌های آموزشی و مهارتی از سطح ابتدایی به پیش حرفه‌ای و حرفه‌ای اشاره کرد.

مطالعات انجام شده در حوزه افراد کم توان ذهنی بیانگر میزان موفقیت دوره سه ساله مهارت‌آموزی حرفه‌ای و توسعه برنامه آموزش حرفه‌ای می‌باشد، لیکن برای بعد از این دوره‌ها برنامه خاصی پیش‌بینی نشده است از آن جایی که امروزه دسترسی به آموزش عالی نیز به عنوان یکی از حقوق اساسی انسان‌ها در اسناد یونسکو مورد تاکید قرار گرفته است لذا به نظر می‌رسد لازم است این رویکرد به جامعه‌ی افراد کم توان ذهنی نیز تعمیم داده شود. آموزش و پرورش نهادی تربیتی و فرهنگی است که سرمایه‌گذاری در آن بسیار ارزشمند و پربازده می‌باشد. هم‌اکنون آموزش و پرورش آئینه تمام‌نمای وضعیت کشور در آینده است، چرا که توانمندسازی نیروی انسانی که سهم اساسی در توسعه اقتصادی، اجتماعی کشور دارد، از طریق این نهاد صورت می‌گیرد.

با توجه به اهمیت و ضرورت تحول در نظام آموزشی، پیرو تصویب سند چشم‌انداز بیست ساله کشور، تمامی وزارت خانه‌ها و سازمان‌ها مکلف شدند سند چشم‌انداز متناظر با اهداف و وظایف سازمانی را تدوین نمایند. یکی از اهداف آموزش و پرورش استثنایی منطبق با سند چشم‌انداز توسعه‌ی اقتصادی و اجتماعی، تغییر نگرش مردم و مسئولان نسبت به دانش‌آموزان دارای نیازهای ویژه می‌باشد. هدف کلی نظام آموزش و پرورش، آماده کردن کودکان و نوجوانان برای زندگی فردی و اجتماعی مطلوب می‌باشد. این هدف کلیه افراد با توانمندی‌های متفاوت و ویژگی‌های جسمی و فردی را نیز در بر می‌گیرد که البته افراد استثنایی هم از این امر مستثنی نمی‌باشند. سیستم آموزش و پرورش استثنایی ایران در سال‌های اخیر فرایندی تکاملی را تجربه نموده است.

ارتقاء دانش آموزان کم توان ذهنی از آمادگی و ابتدایی به متوسطه پیش حرفه‌ای و حرفه‌ای، درمجموع نمایانگر ایده‌های ارزنده و انگیزه‌های والایی در ارائه خدمات آموزشی مناسب و سودمند برای دانش آموزان کم توان ذهنی می باشد.

مطالعات انجام شده در حوزه افراد کم توان ذهنی بیانگر میزان موفقیت دوره سه ساله مهارت آموزی حرفه‌ای می باشد لیکن برای بعد از این دوره ها برنامه خاصی پیش‌بینی نشده است از آن جایی که امروزه دسترسی به آموزش عالی به عنوان یکی از حقوق اساسی انسان‌ها در اسناد یونسکو مورد تاکید قرار گرفته است، لذا به نظر می رسد لازم است این رویکرد به جامعه ی افراد کم توان ذهنی نیز تعمیم داده شود.

لذا کتاب حاضر در صدد است تا امکان ادامه تحصیل در سطح آموزش عالی برای افراد کم توان ذهنی بعد از دوره متوسطه حرفه‌ای را مورد بررسی قرار دهد. منظور از آموزش عالی ویژه افراد کم توان ذهنی، سطحی از خدمات آموزشی است که در آن آموزش مهارت‌های حرفه ای، پرورش همه جانبه (شناختی، روانی، حرکتی، اجتماعی، اقتصادی، حرفه ای) و آماده کردن آن ها برای پذیرش مسئولیت‌های فردی و اجتماعی مد نظر باشد.

ارائه خدمات پرورشی و توانبخشی به دانش آموزان استثنایی، توانایی آنان را در ابعاد آموزشی، فرهنگی و اجتماعی افزایش می دهد و این افراد می توانند به عنوان یک شهروند مشارکت کامل اجتماعی داشته و نقش خود را در جامعه ایفا نمایند. بدیهی است که باید موانع موجود که مشارکت آن ها را در زندگی اجتماعی محدود می کند، برداشته شوند. قابل دسترس ساختن آموزش برای همه، گامی موثر در جهت مساوات می باشد.

در کتاب حاضر، مؤلفین تلاش نموده‌اند تا به پرسش زیر پاسخ داده شود :

آیا امکان توسعه آموزش عالی ویژه افراد کم توان ذهنی در کشور ایران

وجود دارد؟

کتاب پیش رو، پژوهشی است در قلمرو آموزش و پرورش کودکان کم توان

ذهنی که با تلاش مولفین نگارش یافته است.

هدف اصلی مولفین ارائه نکات کاربردی و قابل استفاده به منظور ارتقای مهارت‌های مدیران و معلمان در حوزه آموزش و پرورش کودکان کم توان ذهنی است.

در پایان ذکر این نکته ضروری است که نوشتار حاضر احتمالاً بدون کم و کاستی نخواهد بود، لذا از کلیه اساتید، معلمان، صاحب نظران، دانش پژوهان و خوانندگان این مجموعه تقاضا می‌شود تا با طرح نظرات و پیشنهادات خود ما را در ادامه راه و تکمیل این بحث مفید و ارزنده‌تر کردن این اثر یاری نمایند قطعاً از نظرات شما عزیزان در ویرایش‌های بعدی استفاده خواهد شد.

توفیق از خداست و تکیه بر اوست.

مولفین

خرداد ماه ۱۳۹۴

khedmatpazir@ymail.com

سخن ناشر

به بسم الله الرحمن الرحيم است

گرت فتحی زفتاح علیم است

در جهان امروز پژوهش و تحقیق، اساس و بنیاد همه پیشرفت‌ها و توسعه امور محسوب می‌شود. به طوری که «توانایی» در گرو «دانایی» است و می‌توان گفت بدون دانایی، توانایی جایگاهی ندارد. همان طوری که حضرت علامه حسن زاده آملی حفظه الله فرموده است:

منم آن نشنه دانش که گر دانش بود آتش

مرا اندر دل آتش همی باشد نشیمن‌ها

انتشارات «علیم نور» از زمان تاسیس و شروع فعالیت خود، همواره تلاش و افری در جهت بسط و توسعه علوم و امور فرهنگی داشته است. به طوری که دستاوردهای متعددی در خصوص نشر امور علمی از خود به جای گذاشت. کتاب حاضر منبع مناسب، مفید و ارزشمندی برای سطح رشد و توسعه در زمینه علوم تربیتی و روان‌شناسی خواهد بود. مؤلفین امکان سنجی توسعه آموزش عالی ویژه افراد کم توان ذهنی در ایران می‌دانند. انتشارات «علیم نور» این افتخار را دارد که در زمینه نشر و توسعه علمی از نظرات ارزشمند مؤلفین محترم بهره‌مند گردیده و این افتخار را دارد که کتاب‌های بعدی این مؤلفین را به چاپ برساند. امید است استادان، دانش‌پژوهان و صاحب‌نظران، جهت اصلاح بیشتر کتاب حاضر و تدوین دیگر آثار، از ارائه پیشنهادات و نظرات خود به این مرکز دریغ ننمایند.

Alimonnour@yahoo.com

